

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 85 0 P 102711 24 Rev
Banjaluka: 28.5.2024. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Gorjana Popadić, predsjednica vijeća, Senad Tica i Davorka Delić, članovi vijeća, u pravnoj stvari tužioca B.J. iz D., sa boravištem M.Š., kog zastupa advokat A.R., B., protiv tuženih D.Š., P., M.B.1, B., B.M.1, D. i B.M.2., G., koje zastupa advokat M.B.2., B., radi utvrđenja, vrijednost spora 45.000,00 KM, odlučujući o reviziji tuženih protiv presude Okružnog suda u Doboju broj 85 0 P 102711 23 Gž od 9.2.2024. godine, na sjednici održanoj 28.5.2024. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se usvaja, obe nižestepene presude preinačavaju u usvajajućem dijelu odluke o tužbenom zahtjevu tako što se tužbeni zahtjev tužioca i u tom dijelu odbija.

Obavezuje se tužilac da tuženima na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 12.680,00 KM, dok se zahtjev odbija za iznos od 481,95 KM.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Doboju broj 85 0 P 102711 21 P od 12.7.2023. godine, utvrđeno je da je tužilac zakonski nasljednik iz umrlog S.J. i da polaže pravo na zaostavštinu umrlog koju čine nekretnine koje su, u vrijeme donošenja rješenja o nasljeđivanju Osnovnog suda u Doboju broj 85 0 O 054387 15 O od 14.12.2015. godine, i to:

k.č. broj 16 S. šuma 4. klase površine 749 m², k.č. broj 19 S. šuma 5. klase površine 1.288 m², k.č. broj 45 G. voćnjak 3. klase površine 3.574 m², k.č. broj 46 G. kuća i zgrade, površine 60 m², voćnjak 3. klase površine 364 m², dvorište površine 500 m², k.č. broj 47 G. kuća i zgrade, površine 28 m², voćnjak 3. klase površine 2.168 m², k.č. broj 48 G. pašnjak 3. klase površine 849 m², k.č. broj 49 G. šuma 3. klase površine 1.717 m², k.č. broj 75 D. voćnjak 2. klase površine 5.970 m², k.č. broj 76 D. njiva 6. klase površine 2.347 m², k.č. broj 81 D. njiva 6. klase površine 6.352 m², k.č. broj 96 B. njiva 5. klase površine 4.700 m², njiva 6. klase površine 9.856 m², k.č. broj 153 S. njiva 5. klase površine 8.301 m², k.č. broj 176 K. njiva 5. klase površine 6.038 m², k.č. broj 451 S.b. voćnjak 3. klase površine 4.499 m² i k.č. broj 694 K. šuma 5. klase površine 6.065 m², sve upisane posjedovni list broj 74 k.o. P., sa dijelom 1/1, k.č. broj 675 V. šuma 4. klase površine 8.228 m², upisana u posjedovni list broj 64 k.o. P., sa dijelom 1/6,

nekretnine upisane u z.k. uložak broj 537, 439, 415, 362, 304, 285, 269 k.o. SP S., sa dijelom 1/4,

nekretnine upisane u z.k. uložak broj 67, 62, 57, 53, 49, 38, 44, 35, 34, 25, 82 k.o. SP P., sa dijelom 1/4 (stav 1.).

Obavezane su tužene da priznaju i trpe da se tužilac upiše kao suposjednik sa dijelom 1/4 na nekretnini k.č. broj 451 S.b. voćnjak 3. klase površine 4.499 m², upisanoj u p.l. broj 74 k.o. P.

Odbijen je tužbeni zahtjev za upis prava suvlasništva na nekretninama upisanim u z.k. ulošcima broj 537, 439, 415, 362, 304, 285 i 269 k.o. SP S. i u z.k. ulošcima broj 67, 62, 57, 53, 49, 38, 44, 35, 34, 25 i 82 k.o. SP P., sa dijelom od 1/4 (stav 2).

Obavezane su tužene D.Š. i M.B. da tužiocu na ime neosnovanog obogaćenja isplate iznose od po 4.999,93 KM, sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 1.666,60 KM počev od 25.10.2016. godine do isplate, a na iznos od 3.333,33 KM počev od 26.5.2017. godine do isplate (stav 3).

U preostalom dijelu preko dosuđenog iznosa u odnosu na tužene D.Š. i M.B.1, tužbeni zahtjev je odbijen (stav 4).

Tuženi zahtjev po osnovu neosnovanog obogaćenja prema tuženim B.M.1 i B.M.2. je odbijen (stav 5).

Obavezane su tužene D.Š. i M.B.1 da tužiocu solidarno naknade troškove postupka u iznosu od 5.512,00 KM, u roku od 30 dana od dana donošenja presude.

Presudom Okružnog suda u Doboju broj 85 0 P 102711 23 Gž od 9.2.2024. godine, žalba tuženih D.Š. i M.B.1 su djelimično usvojene i prvostepena presuda preinačena:

u stavu 3. izreke pobijane presude, tako što su tužene D.Š. i M.B.1 obavezane da tužiocu na ime neosnovanog obogaćenja isplate iznose od po 1.250,00 KM, sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 416,67 KM počev od 25.10.2016. godine do isplate, a na iznos od 833,33 KM počev od 26.5.2017. godine do isplate, (umjesto ranije dosuđenog iznosa od po 4.999,90 KM i ranije dosuđene kamate na iznos od 1.666,60 KM počev od 25.10.2016. godine i na iznos od 3.333,33 KM počev od 26.5.2017. godine do isplate);

u dijelu stava 6 izreke pobijane presude tako što su tužene D.Š. i M.B.1 obavezane da tužiocu naknade troškove postupka u iznosu od po 2.204,80 KM (umjesto ranije obaveze solidarne nadoknade troškova postupka u iznosu od 5.512,00 KM).

U preostalom dijelu (stav 1 izreke pobijane presude) žalbe tuženih D.Š. i M.B.1 su odbijene i u tom dijelu prvostepena presuda potvrđena.

Odbijene su žalbe tuženih D.Š., M.B.1, B.M.1 i B.M.2. u dijelu stava 2 izreke pobijane presude, kojim je usvojen tužbeni zahtjev tužioca i tužene obavezane da priznaju i trpe da se tužilac upiše kao suposjednik sa dijelom 1/4 na nekretnini označenoj kao k.č. broj 451 S.b. voćnjak treće klase, površine 4.499 m², upisanoj u p. l. broj 74 k.o. P., i u tom dijelu prvostepena presuda potvrđena.

Obavezan je tužilac da tuženima naknadi troškove žalbenog postupka na ime sastava žalbe u iznosu od 450,00 KM, dok je preko dosuđenog iznosa zahtjev odbijen.

Odbijen je zahtjev tužioca za naknadu troškova postupka na ime sastava odgovora na žalbu.

Tužene revizijom pobijaju drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije, a tužilac obaveže na naknadu troškova postupka na ime sastava revizije u iznosu od 3.250,00 KM.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija je osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužioca o kom je odlučeno nižestepenim presudama.

Ostavitelj S.J. je otac tužioca i tuženih D.Š. i M.B.1, a djed tuženih B.M.1 i B.M.2. (djeca umrle kćerke B.K.).

Ostavitelj je preminuo je ...1996. godine.

Rješenjem o nasljeđivanju Osnovnog suda u Doboju broj 85 0 O 054387 15 O od 14.12.2015. godine, za zakonske nasljednice na imovini ostavitelja proglašene su kćerke D.Š., M.B.1 i B.K., sa po 1/3 dijela.

Tužilac je sin ostavitelja i u ostavinskom postupku nije prijavljen kao zakonski nasljednik.

Prvostepeni sud cijeni da se na konkretnu pravnu situaciju imaju primjeniti odredbe člana 142 i 242 Zakona o nasljeđivanju („Službeni list SR BiH“, broj 7/80 i 15/80 - u daljem tekstu: ZN), temeljem odredbe člana 171 Zakona o nasljeđivanju („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 1/09, 55/09, 91/16 i 82/19) kojom je propisano da će se nasljeđe otvoreno prije stupanja na snagu ovog zakona (12.1.2009. godine), raspraviti po propisima koji su važili do dana stupanja na snagu tog zakona.

Tužba je podnesena 19.11.2021. godine.

Tužbenim zahtjevom su obuhvaćene nekretnine iz rješenja o nasljeđivanju.

Sud je odbio prigovor zastarjelosti cijeneći da se tužbeni zahtjev odnosi na utvrđenje statusa nasljednika i prava na zaostavštinu, a da se odredba člana 142 ZN odnosi na situaciju kada nasljednik zahtjeva predaju zaostavštine od savjesnog ili nesavjesnog držaoca.

Sud je utvrdio da je tužilac zakonski nasljednik prvog nasljednog reda iza ostavitelja i da njegov zakonski nasljedni dio iznosi 1/4.

Nesporno je, a to potvrđuju i izvedeni dokazi, da su nasljednice M.B.1, D.Š. i B.K. zaključile 25.10.2016. godine sa kupcem O.O. kupoprodajni ugovor broj OPU-... (predmet

prodaje su bile nepokretnosti upisane u p.l. broj 74 k.o. P., i to k.č. broj 75, 76, 81, 96, 153, 176 i u p.l. broj 64 k.o. P. i to k.č. broj 675, za kupoprodajnu cijenu od 5.000,00 KM), a sa kupcem M.Ž. 26.5.2017. godine kupoprodajni ugovor broj OPU-... (predmet prodaje su bile nepokretnosti upisane u p.l. broj 74 P., i to k.č. broj 16, 19, 45, 46, 47, 48, 49, za cijenu od 10.000,00 KM).

Sud je usvojio tužbeni zahtjev u dijelu kojim se traži *utvrđenje da je tužilac zakonski nasljednik iz umrlog S.J. i da polaže pravo na zaostavštinu sa 1/4 dijela* na nepokretnostima upisanim u p.l. broj 64 i 74 k.o. P. i u zk. uložak broj 537, 439, 415, 362, 304, 285, 269 k.o. SP S. i z.k uložak broj 67, 62, 57, 53, 49, 38, 44, 35, 34, 25, 82 k.o. SP P. (nekretnine obuhvaćene rješenjem o nasljeđivanju), u dijelu za *upis prava suposjeda sa 1/4 dijela* na k.č. broj 451 S.b. voćnjak 3. klase, površine 4.499 m², jer je „jedina upisana na tužene u p.l. broj 74 k.o. P., te u dijelu kojim su obavezane tužene D.Š. i M.B.1 da tužiocu na ime neosnovanog obogaćenja *isplate iznose od po 4.999,93 KM.*

Sud je odbio tužbeni zahtjev u dijelu za *upis prava suvlasništva* u odnosu na nepokretnosti iz zk. uložka broj 537, 439, 415, 362, 304, 285, 269 k.o. SP S. i z.k uložka broj 67, 62, 57, 53, 49, 38, 44, 35, 34, 25, 82 k.o. SP P., jer tužilac „nije proveo dokaze o identifikaciji novog i starog premjera“, jer cijeni osnovanim prigovor nedostatka pasivne legitimacije, u dijelu *preko dosuđenog iznosa* na čiju su isplatu obavezane tužene D.Š. i M.B.1 (do traženih iznosa od po 5.815,75 KM), dok je zahtjev za *isplatu u cijelosti odbio* u odnosu na tužene B.M.1 i B.M.2., zaključujući da one kao kćerke umrle nasljednice B.K. „nemaju nikakve veze niti su imale ikakvu imovinsku korist od prodaje zaostavštine ostavioca koju je nasljedila njihova majka“.

Pozivom na odredbe člana 210 i 214 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04), sud je obavezao tužene D.Š. i M.B.1 da tužiocu isplate zakonske zatezne kamate na iznose od po 4.999,93 KM, i to na iznos od 1.666,60 KM počev od 25.10.2016. godine do isplate, a na iznos od 3.333,33 KM počev od 26.5.2017. godine do isplate.

Drugostepeni sud je djelimično usvojio žalbe tuženih D.Š. i M.B.1 tako što je dosuđene iznose od po 4.999,93 KM snizio na iznose od po 1.250,00 KM, uz obavezu plaćanja zakonske zatezne kamate na iznos od 416,67 KM počev od 25.10.2016. godine do isplate, a na iznos od 833,33 KM počev od 26.5.2017. godine do isplate, dok je dosuđene troškove postupka snizio na iznos od 2.204,80 KM.

Stav je i drugostepenog suda da se ne radi o nasljedničkoj već vlasničkoj tužbi u smislu odredbi člana 20 stav 1 i 36 Zakona o osnovnim svojinsko pravnim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 6/80 i 36/90 i „Službeni glasnik RS“, broj 38/03).

Sud smatra da se rokovi iz člana 142 ZN ne odnose na sanasljednike istog ostavitelja, već na treća lica koja su u nasljednopravnom odnosu sa ostaviteljem ili njegovim nasljednikom, zbog čega tužilac koji nije bio učesnik ostavinskog postupka i nije vezan pravosnažnim rješenjem o nasljeđivanju, svoja „nasljedna prava može ostvarivati direktno u parnici neograničen ikakvim rokovima“.

Drugostepena odluka nije pravilna.

Za odluku u ovom sporu nužno je razlučiti da li je u pitanju nasljednička tužba ili vlasnička tužba, s obzirom da tužene tokom postupka, u žalbi i sada u reviziji ističu prigovor zastare pozivom na odredbu člana 142 ZN.

Odredbom člana 142 ZN je propisano:

„Pravo nasljednika na zahtjev za predaju zaostavštine zastarjeva prema savjesnom držaocu za godinu dana od kada je nasljednik saznao za svoje pravo i za držaoca stvari zaostavštine, a najdalje za deset godina, računajući za zakonskog nasljednika od smrti ostaviočeve, a za testamentalnog nasljednika od proglašenja testamenta „(stav 1.)

„Prema nesavjesnom držaocu ovo pravo zastarjeva za dvadeset godina“ (stav 2.).

Odredbom člana 242 ZN je propisano:

„Ako po pravosnažnosti rješenja o nasljeđivanju neko lice koje nije učestvovalo u postupku za raspravljanje zaostavštine polaže pravo na zaostavštinu kao nasljednik, ostavinski sud neće ponovno raspravljati zaostavštinu, već će takvo lice uputiti da može svoje pravo ostvariti u parnici“.

Pravosnažno rješenje o nasljeđivanju veže samo osobe koje su učestvovale u postupku raspravljanja zaostavštine, pa novi nasljednik za koga se u vrijeme donošenja rješenja o nasljeđivanju nije ni znalo da postoji, nema pravo zahtijevati da se postupak dopuni ili da se ponovno raspravlja o zaostavštini, već svoje pravo na nasljedstvo ostvaruje u parnici u rokovima propisanim odredbom člana 142 ZN.

Nasljednička tužba (*hereditas petitio*) je tužba *sui generis*, moguća samo između osoba koje se spore o pravu nasljeđa od kojih jedna ističe svoje jednako ili jače pravo nasljedstva prema osobi koja posjed prava stvari ostavine također temelji na pravu nasljeđa, te se po svom sadržaju, načinu dokazivanja i posljedicama razlikuje od vlasničke tužbe jer se kod nasljedničke tužbe dokazuje samo jače pravo tužioca na nasljedstvo.

Postoji kondemnatorna tužba koja se odnosi na predaju stvari i tužba o nasljednom pravu, koja se sastoji u zahtjevu za utvrđenje da tužiocu pripada pravo nasljedstva i nije usmjerena na predaju stvari.

U konkretnom slučaju pogrešno je pravno shvatanje da se radi o vlasničkoj tužbi kojoj ima mjesta protiv svakog ko drži stvar ostavine u posjedu po drugom pravnom osnovu, a ne temeljem nasljednog prava, kao i prema nasljedniku ako drži stvar ostavine po drugom osnovu.

U konkretnom slučaju u pitanju je nasljednička tužba sa deklaratornim zahtjevom.

Ostavina prelazi na nasljednika u času smrti ostavioca (član 133 ZN).

Zastara prava zahtijevati ostavinu kao nasljednik ostavioca ima taj učinak što se, po proteku roka iz člana 142 ZN, pravo na nasljedstvo više ne može ostvarivati u sudskom postupku ni pod uslovom kada bi zahtjev za ostvarenje postojanja jačeg materijalnog nasljednog prava bio osnovan. U suštini zbog zastare dolazi do gubitka prava na tužbu, a ne i gubitka nasljednog prava.

Sud na zastaru pazi po prigovoru stranke, a ne po službenoj dužnosti.

Zaostavština iza ostavitelja je raspoređena po zakonu, što znači da su na nasljeđe, saglasno odredbi člana 10 ZN, pozvani nasljednici iz prvog reda (djeca ostavitelja) koji ga nasljeđuju sa jednakim dijelovima.

Tužene su nesavjesne jer su u ostavinskom postupku prećutale činjenicu da je nasljednik i tužilac (njihov brat).

Objektivni rok zastare od deset godina za podnošenje nasljedničke tužbe, računa se od momenta smrti ostavioca i predstavlja konačnu vremensku granicu u kojoj pretendent može ostvarivati svoje pravo prema savjesnom držaocu, dok taj rok za nesavjesnog držaoca iznosi dvadeset godina.

Ostavilac je umro ...1996. godine, pa kako je tužba podnesena 19.11.2021. godine, očigledno je da je podnesena po proteku objektivnog roka od dvadeset godina, što prigovor zastare čini osnovanim.

Kako je pobijana odluka preinačena to je ovaj sud u obavezi, saglasno odredbi člana 397 stav 2 Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 i 49/09, 61/13 i 27/24 – u daljem tekstu: ZPP), da odluči o troškovima postupka.

Prema naznačenoj vrijednosti spora od 45.000,00 KM, po članu 2 tarifni broj 2 Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik RS“, broj 68/05 – u daljem tekstu: AT) osnovna naknada iznosi 300 bodova ili 600,00 KM jer je članom 14 stav 2 AT vrijednost jednog boda 2,00 KM.

Troškove prvostepenog postupka tuženi su blagovremeno opredjelili troškovnikom od 12.6.2023. godine u iznosu od 6.661,95 KM, tako što je osnovna nagrada obračunata uz uvećanja po tarifnim brojevima 9, 10 i 12 AT.

U odnosu na opredjeljeni troškovnik, tuženima se ne mogu priznati troškovi u iznosu od 481,95 KM na ime obračuna putnih troškova nastalih prevozom advokata tuženih iz sjedišta njegove kancelarije u B. do sjedišta suda u D., i obrnuto.

Stavom koji je zauzet na panelu, utvrđeno je da se ti troškovi mogu izuzetno priznati samo ako stranka iz objektivnih razloga nije mogla za zastupanje angažovati advokata čija je kancelarija u sjedištu suda, što u konkretnom slučaju tužene nisu dokazale. Time se ne ulazi u pravo stranke da za zastupanje angažuje advokata po svom izboru, ali se putni troškovi angažovanog advokata ne mogu staviti na teret protivnoj stranci, jer nisu ni nužni ni opravdani za vođenje parnice.

Dakle, po troškovniku opravdani troškovi iznose 6.180,00 KM.

Tuženima pripada i pravo na naknadu troškova na ime sastava žalbe i na ime sastava revizije u iznosima od po 2.250,00 KM, uvećane za uplaćene iznose sudske takse od po 1.000,00 KM, odnosno u iznosima od po 3.250,00 KM.

Ukupni troškovi postupka koji se, saglasno odredbama člana 386, 387 i 396 ZPP, priznaju tuženima iznose 12.680,00 KM, dok je neosnovan zahtjev u iznosu od 481,95 KM.

Temeljem odredbe člana 250 stav 1 ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Gorjana Popadić

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić